

PhD Theses

Budapest University of Technology and Economics
Csonka Pál doctoral school

Zoltán Bun
architect MSc

**Changes of theory and design methodology
from deconstruction to topographic thinking
in the architecture of the millennium**

Supervisor:
Dr. habil. Mariann Simon

November 2011

I. Antecedents, questions, aims

Fundamental changes which have had appeared in politics, economy and technology as well as in the realm of culture and architecture culminated in the 1990s: liberal democracy, capital, postmodernity and consumer society started their global conquest, and digitalization, media and (former) high culture became an everyday experience. Finding and understanding the new conditions, possibilities and questions created by them have vital importance in orientation and obtaining knowledge both generally and in the architectural territory. Meanwhile, not only in intellectual discourses, such a multiplicity of point of views emerged instead of the totalized and homogenous background or grand-narrative that has made all—previously assumed to be established—statements, types or canons relativistic and considers these to be accessible only through the unfolding of their complex relationships.

If architecture is regarded as a field that mirrors social, economic, cultural processes of the time then the changes should be precipitated there. Searching for adequate answers seemed to be possible primarily in **theory** and in concept-making, because changes can be condensed and filtered here and the medium of the text can be connected with **other disciplines**. The latter method has already had its tradition: seeking for the new place of architecture and architectural theory can be understood as the afterlife of deconstruction (or of concept architecture) as well. The reaction—thanks to the specificity of the discipline—is manifested formally in reality. The relationship between thought and form can be achieved by **design-methodology** which has the aim to near idea (that is theory or cultural ‘embedment’) and building (practice), to reveal the correlation, to examine the (impossibility) of the embodiment of concept. Thus it can be shown—through discovering the nature, dynamism, main stages, levels and protagonists of the change of architectural theory and design-methodology and of the relationship between the two—what kind of shifts of emphasis characterize a significant trend of architecture in the millennium and whether supporting practice by theory can be actual and if so, why can it be.

The investigation can be divided chronologically into three periods discussing antecedents and consequences of the **decade of the nineties** on

focus. From the post-modern era—dated symbolically from 1968—efforts to create/maintain autonomy of the discipline, conceptual/**deconstructive** architectural attitudes and ‘external’ references of culture and literature theory and philosophy get hold of special importance. These two decades can be described by opposing views and emphasizing differences and by such a faith that architecture can resist to be commercialized through theory. Getting closer to 2000 facing the (sole) wide-spreading capitalist market has become questionable, hence differentiation has been replaced by establishing relationships. This ‘softening’ was represented indirectly in the **folded architecture** of the nineties. Its general background and describing tool can be the **topographical model**, also having an impact on the recent past/present of the 21st century. Then the aim of the thesis is to reveal the changes of theory and design methodology from deconstruction to topographic thinking in the architecture of the millennium.

II. Means, methods and sources of the analysis

According to the fundamental premise of the thesis the design process can be related with a **communication theory** model of three parts in which thought is found in theoretical/critical texts, its mode of expression primarily in drawings or diagrams, and the embodiment or perception in the building itself. In this system of correlations investigating the changes of the process of notation in time can uncover on one hand—in spite of the differences between the realms of external theories and architecture—whether the borders of the architectural territory can be asked in an interdisciplinary way among the new circumstances. On the other hand the question is meanwhile what kind of effects the shift from a culture determined by linguistics towards the one formed by **images** has on this border.

Analyzing the **interpretation** of external theories of architectural references, that is another interpretation, cannot be divided into a duality of original sources and transcripts. It is more important to look at the ‘architectural filter’ which is to be understood as the frame of the interpretation: what does the architect need, for what goal and how does he/she use the source. It is crucial which territories become closer to architecture and what is the dynamics of the relationship. The ‘architectural readings’ of the philosophy of the primer references of **Jacques Derrida and Gilles Deleuze** are often misreadings, uprooted thought scraps from their original contexts. This is why the thesis should focus on the **architectural problem raising** and on the outcomes of ‘found philosophy’ used by theorizing architects. Their mode of interpretation will give information about its frame that is the development of the theory-practice relationship in search.

The thesis itself should work similarly: the place and time of the interpretative horizon of the author can be read ‘between the lines’. There his reader/writer position is in constant move (perhaps in questioning) thanks to the intellectual ‘insideness’ or ‘outsideness’, the transmission of multiple translations and transformations, the necessary and concrete geographical and chronological scepticism. In Central Europe the topic is not elaborated, **sources** are not available in Hungarian and the large number of texts taking part in the canon can dominate the interpretation

(letting no remarks into the game). The main problems can be the difficulty of underlining the essence and finding the boundaries of the research, the danger of compilation and the multicolour nature of interpretation. In the meantime—arising from the nature of basic research—the compilation of the bibliography and remarking a few future directions of investigation constitute values of the thesis.

Rooted in certain school's 'insideness' and in **dynamic use of terms** put further obstacles in the way of approaching source-texts. Every (received) notion has to be explained in the thesis, but the emphasis should be placed rather on connections, on relationships instead of personalities, on problem raising instead of results. **Analyzing problem** occurs through the explanation of six (chapters') key notions to try to escape from dominating notional culture: means of getting out of the fog—that is the interpretation—is a **double translation** to Hungarian and to 'architectural colloquial language'.

Beside texts primer sources are **models, drawings and diagrams** accompanying plans and realized buildings. The most important masters of the previously mentioned schools are **Peter Eisenman** and **Rem Koolhaas** who gain honoured role in the thesis as well. At the same time, neither blurring their oeuvres (suggesting a same deconstruction, a same critical attitude, etc.), nor dividing them (for example to autonomous and pragmatic, formal and informel directions) can be a passable way or a goal. Instead of this, their answers given to the nearly common problem raising—that is fulfilling the modern program against the superficiality of postmodernism and populism—are discussed together here and in some points a comparison is drawn between them. The base of this approach is that both of them have been giving continuously renewing critical answers, which always had an interior and an exterior theoretical background and practical relevance as well. Their thinking has several layers (like theory writing, teaching, architectural practice, organizing, etc.) and its influence is extensively significant. Even if the oeuvre of the younger **UN Studio** does not have the same importance, it is one of the most symptomatic phenomenon of the architectural thinking and practice of the millennium, playing in several registers, that makes it crucial for the thesis.

The three authors in focus had the effort to near or link architectural theory and design methodology in several points. According to the premise of the thesis the historical background, the starting points of problem raisings, the theoretical and practical reactions and (self-)criticisms of the ‘deconstruction’ and ‘folding’ of these experiments and a few praxises connected to them are fundamental to understand many contemporary processes and problems. Therefore both **historiography and theory founding** are necessary approaches for the research. This text does not endeavour to create a grand narrative that endeavours to be total and final, but wants to draw the **case study** of ‘post-deconstruction’ in the narrow sense which has obviously limited though more precise results. Because of the wide base and the complexity of relationships the thesis takes place somewhere in-between architectural history and theory, design theory and methodology and cultural theories.

III. Felépítés

A disszertáció hét fejezete különböző szerepeket tölt be és különböző súllyal bír. Az első rész fókuszában a 90-es évek mint átmeneti szakasz („inflexiós pont”) és az azt végigkísérő interdiszciplináris **ANY-konferenciasorozat** áll. Ez az esemény- és kiadványsor a kor építészeti diskurzusát meghatározva a megváltozott helyzetet több (elméleti, diszciplináris, építészeti, technikai, oktatási, globális, gyakorlati, társadalmi, stb.) szinten elemzi, és kérdéseket tesz fel (és válaszokat is vizionál) a bizonytalan helyzetből való továbblépéssel kapcsolatban.

Az itt megjelenő problémafelvetések felfejtéséhez, a hozzáállások tisztázásához szükséges a megelőző egy-két évtized elméleti megközelítéseinek vizsgálata, mely a második fejezetben kitér kapcsolatrendszerre, külső hivatkozásokra és építészeti traktátusokra is. Itt jelenik meg Eisenman és Koolhaas klasszikus modernitáshoz és **modern építészethez kapcsolódó viszonyának (ön)értelmezése**, melynek módja egyben a két mester értelmezői pozícióját is körülírja.

A harmadik fejezet ennek a modernt meghaladó és azt egyszerre be is teljesítő pozíciónak az építészeti megtestesülését, az ANY-t „közvetlenül megelőző” **dekonstrukció** alapvetését, szellemi háttérét és kulcsfontosságú projektjeit mutatja be.

A legnagyobb hangsúlyt a következő két fejezet kapta, melyek a kilencvenes évek—így az ANY—központi témáit, az elmélet és formai szerveződés szintjén a **foldingat** és az ezt működtető **diagramot** vizsgálják. A szerkezeti-kulturális összetettséget tematizáló és annak lehetőségét megjelenítő elképzelés, illetve a tervezési folyamatot megjelenítő, kommunikáló, eszközszerűsítő médium egyaránt a dekonstrukció válságának és az új világrend pozitívista ígéretének köszönhetően a deleuze-i elméletből származott át az építészeti diskurzusba. A felvonultatott számos különböző értelmezés azonban épphogy egy irányba tart: egy újabb területek és a gyakorlat számára is nyitottabb elmélet, továbbá egy a médiafelületeken is megjeleníthető és a kor összetett problémáit is kezelni képes módszer felé.

Mindez az **építész** új, a korábbi ideálnál pragmatikusabbnak tűnő szerepe által lép majd működésbe, melynek karakter-kérdése már az ANY-ben is többször felmerült, de csak 2000 után alakult ki belőle jelentős diskurzus, mellyel a hatodik fejezet foglalkozik.

Az építészeti változásokat (reakciókat) összefoglalva vezeti be a többszintű értelmezést lehetővé tevő **topográfiai modellt** az értekezés hetedik, utolsó fejezete. A topográfia az építészetelméletben, a formai gyakorlatban, a tervezés módszertanában és az építész szerepében is a kapcsolatok keresésére és megjelenítésére, egyfajta „varratmentes illeszkedésre” helyezi a hangsúlyt az állandóan változó „környezeti feltételek” támasztotta összetettség és bizonytalanság közepette.

IV. Az értekezés új tudományos eredményei

1. Tézis

Az interpretáció a posztmodern kultúra—így az építészet— meghatározó értékelő és jelentésteremtő módszere, mely azonban nem ugyanazt jelenti az 1968-1989 és az 1989-2001 közötti időszakban. A korábbi két évtized együttesen feltételezte a modernitás és a fogyasztói kultúra kritikáját, illetve a modernizmus nem történeti szakadásként való értelmezését. Az utóbbi évtizedben viszont a kritikai modellt— mely mindig elhatárolódás, keretfelállítás, kétfelé választás volt—a kultúrivar magáévá tette és az interpretáció fogalmilag kitágulva, mindennapos gyakorlattá alakulva, hibrid és hálózatos modellek segítségével már piaci termékek előállítására vált alkalmassá.

Az „interpretáció kultúrájának” alapja az a válság, hogy egyfelől a felvilágosodást—a modernitást—követően megrendült a hitünk az univerzális észben, az egészszelví okozati magyarázatokban, az előíró alapelvekben, melyek egyértelmű ellentétekként írták le a világot. Másfelől, ezzel összefüggésben válságba került az *ábrázolás* is: a „rég világ” befejezett egész képének reprezentációja helyett a 20. század második felében a megjelenítés már sokirányúnak, töredékesnek és a központi tapasztalattól mentesnek mutatkozik. A posztmodernitás első évtizedeiben megtörténik a válság érzékelése, ekkor az onnan való elvonulás vagy az azzal való szembenállás tűnik járható (kritikus) útnak. A küzdelem itt a rendszerek nyíltá tételéért (a meghatározottság, a dogmatikusság, az ideológiák ellen) folyt, azonban az alternatíva nélkül maradt (kései) kapitalizmussal és a szabadon kapcsolódó „hálózatos modellek” eluralkodásának éveiben már sem az építészet elmélete, sem a gyakorlata nem menekülhet el autonóm koncepcióépítésbe vagy merev kritikai ellenállásba, mert mindig érintve van a gazdasági, társadalmi, kulturális, technológiai, stb. változások által.

A nyolcvanas évek *dekonstrukciójának* elemekre bontó és a töredékek rendszerét interpretáló gondolkodási módját a kapcsolatok létrehozása, másképpen a válság elfogadása váltja. A kilencvenes évek építészeti kísérletei arra kérdeznak rá, hogyan térképezhető fel, ellenőrizhető és irányítható a *káosz* és annak *összetettsége*. Ennek három fő tényezője van.

Egyrészt a korábban az építészetelméletet (és általában is a kulturális diskurzust) uraló irodalmi/nyelvi kultúra és annak elméletei mellé hangsúlyosan belép a *gazdasági kultúra* és annak elméletei, mint a világszemléletet és a tudáshoz való hozzáférést meghatározó irányok. Másrészt az interpretáció kultúrájában az új jelentést (jelentéseket) előbb az individuális gondolkodás, majd a kilencvenes években a projektspecifikus viszonyrendszer teremti meg a meglévőből: konkrét vagy átvitt értelemben a szavak az eredeti szövegben csak interpretáció útján nyernek értelmet, vagy a jelek rendszere csak az „olvasás” által lép működésbe. Végül a kultúra és a (digitális) technológia egymástól szét nem választható, a mindennapokat átható területté válik.

2. Tézis

2.1. Az építészeti dekonstrukció—mint gondolkodásmód—legalább részben elméletalapú, így absztrakció. Műveletének lényege, hogy csak valamiből kiindulva (valamivel szemben állva) lehet véghezvinni: a „meglévő szerkezet” leglényegesebb tulajdonságainak kiemeléséből és általánosításából, vagy a lényegesnek a lényegtelenről való elválasztásából. Ez a hozzáállás azonban a kilencvenes években már gyakran nem működőképes szuburbia senki földjén, a távol keleten tervező nyugati építész esetében vagy például összetett rendkívül programok megvalósításakor.

Amíg a posztmodernizmus múltba meredésével biztos jövőt és „végleges” rendet kínált volna, a dekonstrukció alternatívája szembe mert nézni korának heterogenitásával, fragmentált pluralizmusával, így a bizonytalansággal is, amit az ígért. A széthullott, centrumvesztett, nagyelbeszélés nélküli (posztmodern) világképből a nagyváros, az elidegenedés, a káosz tematizálásával nem kiutat kínált, hanem ennek a (komplex, nyugati, 1989 előtti) világnak szinte perverz, sokkoló tükrét.

2.2. A formai alapon értelmezett dekonstruktív építészet egyfelől az építészet (médi)piacra lépésének első, rendkívül hatékony példája megtámogatva szimpóziummal, reprezentatív kiadványokkal, nagy kiállítással, kellő hírveréssel—éppen jó időben, a globális kapitalizmus diadalútjának jelképes beindulásakor. Az eredmény (részben csak közvetve) a mai „sztárépítészek” és működési közegük

megalkotása, a sokkolónak szánt épületek karneváli látványba fordulása és ezek (képi) látványban való közvetítése. A stílári dekonstrukció nem vagy csak alig működtethető kritikaként, viszont feltűnőségével az ezredforduló egyik legjobban eladható design-terméke.

2.3. Ha az interdiszciplinaritást a tervezés-módszertan szintjén egyfajta összetett eszközként értelmezzük, melynek segítségével a nyolcvanas években az építész gondolkodása a sokirányúság felé tolódhatott el, akkor a dekonstrukció nagyban hozzájárult a mai divergáló (műszaki, politikai, szakértői, társadalmi, stb.) irányok közötti döntéshozatal és -előkészítés megkönnyítéséhez, pontosabbá tételéhez. Még ha anno az építészek elsősorban művészeti- (vulgár)filozófiai irányba bővítették is gondolkodási területüket, ezen fiktív terepek bekapcsolása a tervezés folyamatába a későbbi hétköznapi (gyakorlati-összetett) célok megvalósítását módszerként segíti elő párhuzamosan azzal, hogy az elvontabb tartalmi tényezők is játékban maradhatnak.

3. Tézis

Az általánosan elfogadott kommentár értelem helyett a kritika értelmezhető interpretációs terepként is: mások és önmagam reflektivitásaként, szövegben és a mindennapi gyakorlatban egyaránt. Lehet, hogy a komplex építészeti tervezésnek csak pár százalékát teszi ki valamely kritikai megfontolás, de ha az előbbit egy—felülettelé kiterjesztendő—topologikus görbének, az utóbbit pedig a görbe inflexiós pontjának tekintjük, a kritika határainak változása kihatással lesz az egész görbe viselkedésére. (És fordítva is: a kritikai álláspontnak is alakulnia kell a többi tényezőt követve.) A topográfiai modell tehát szabályozott kapcsolódás: a diszciplinaritás (az építészeti sajátosság) ezredfordulós verziója.

Az ezredfordulós zavarban (válságban) kérdésesek az építészeti diszciplína határai, melyek valahol „kritika” és „pragmatizmus”, vagy elmélet és piac pólusai között húzódnak. A modernitással—a rögzített koordinátarendszerek (nagyelbeszélések, stílusok, stb.) levételével—az építészetben is megszűntek az egyértelmű szélsőértékek, illetve ezernyi

szélsőérték állt elő az egyéni nézőpontok (elmozduló koordinátarendszerek) szerint. A topografikus modell ugyan tartalmazza ezeket, de éppígy tesz a köztességgel, magában foglalja az ellentmondások „másik” rétegét is, dialektikája dinamikus. Egyszerre szólít fel kritikus hozzáállásra, de nem merev-kizáró, ellentétező ellenállásra; egyszerre követeli meg az építészettörténetek (a diszciplína) belső ismeretét és a kifelé való nyitottságot; lehetővé teszi az elvont elmélet és az építő gyakorlat összebékítését; valamint kihasználja a számítógép és a média nyújtotta előnyöket, de nem technicista módon.

A topografikus modell feltételezi a modernitás általános problémáját és a vele szinte párhuzamosan extenzívvé váló építészetelméletet, az ennek következtében, illetve segítségével létrejövő első reakciókat, illetve azt is, hogy a modell nem végleges és tökéletes, hanem folytonosan fejlesztendő. Számos szinten működik, de elsősorban az építészet gondolati (elméleti-kritikai), formai (redőzött), módszerbeli (diagrammatikus) és szerepbeli (építészeti-szerzői) rétegében. Ezek egyfelől nem zárt kategóriák és nem választhatók el egymástól, másfelől további szintek is kereshetők; ilyen lehet például az anyagi (szerkezeti).

4. Tézis

A korábbi „nyugati világ” (a modernitás) kiterjedt, így az építészek munkája globálissá, illetve a projektet körülvevő viszonyok, a tervezési és építési folyamatok rendkívüli összetettsége miatt kiismerhetetlenné vált. A topografikus elméletet alapvetően meghatározó tényezők:

- Az önmagán belül is elkülönöződő egykori kitüntetett pozíciójú, nyugati, atipikus eseteket középpontba állító építészettörténet véget ér, amennyiben kizárólagossága megszűnik, a történetek hatása széleskörű a gyakorlatban is, a kánon határai pedig elmozdulnak.
- Az interpretáció forrásai széles- vagy teljeskörűvé váltak: a korábban jellemző filozófiai vagy képzőművészeti referenciarendszerek mellé beléphet az építészeti gondolkodásba a szociológiától a biológián, a matematikán, a környezet-tudományokon keresztül az anyagtanig szinte minden.

- Az általánosító hozzáállást a lokális összetettség és a projektspecifikus pragmatizmus egészíti ki, vagyis elmélet és gyakorlat kapcsolatának folytonosan újravizsgálendő.
- Cél a redőződő (kapcsolódó), varratmentes, immanens, egyedi gondolkodás megteremtése és az avantgárd előelmélet-manifesztum-utópia konstrukció meghaladása egy a valósídejűséghez közelítű, hatásos, sorozatos médiamegjelenésekkel támogatott formában.

5. Tézis

A topografikus forma megvalósulása sokszínű lehet, de a belső tér mindig folyós-átmeneti és differenciált egyben, illetve anyag és szerkezet viszonyában egyfajta hipertektonika áll elő. A sokszínűség értelmezhető terep kontra alak, kontextus kontra új, forma kontra esemény, szerkezet kontra forma vagy akár média kontra épület viszonyában is. A topografikus épületforma (megítélhetősége) túllép a végletes, autonóm formalizmus és a látszólag neutrális informel dialektikáján, ezek egymás ellen kijátszott kritikai megközelítésén, avagy túllép az őket megkülönböztető modernitással / kapitalizmussal szembeni ellenállás vagy az abban való feloldódás polémiáján is.

6. Tézis

6.1. *A valósidejű topografikus tervezés eszköze a diagrammatikus módszer, melynek segítségével (és a projekt előnyére) mindig és folyamatosan bekapcsolódhat számos—minél több—a tervet érintő (szak)terület.*

6.2. *Ha van újdonságértéke a (digitális) diagramnak, az konceptuális fejlődőképességében és annak megjelenítésében, a kooperativitást elősegítő tulajdonságában (demokratikusságában), pragmatikus hasznosságában, vagyis a tervezési módszer transzparenciájában lelhető meg.*

A diagram (részben a piaci, részben a digitális környezetre reagálандó) lényegi összefüggésekre redukálva ábrázolja a tervezési folyamatot: a forma és a szerveződés alakulását, a bevont paraméterek viszonyát, stb. Az építész (a társtervezőknek, a megrendelőnek, a közösségeknek, a médiának) be tudja mutatni látványtervek nélkül, de sokkal lényegretörőbben, hogy hogyan keletkezett, milyen döntések mentén az épület és hogyan működik. A diagram „egy szerző nélküli”, demokratikus építészethez vezethet, amennyiben az építész kihúzza magát a hierarchia csúcsáról és önmagát csak a projekt hálózatának egy pontjaként határozza meg.

6.3. *A digitálissá váló diagram legfőbb kérdései a kiinduló adathalmaz és az eredmény viszonyával kapcsolatosak. Egyrészt a projekt, az épület, a programok, a geometria, a tervezési folyamat „felfoghatatlan” összetettségével szemben áll a diagram célja: egyszerűsége és megérthetősége való törekvése. A különböző értelmezések szerint ez vagy sokrétű értelmezést tesz lehetővé, vagy épp fordítva, a diagram képszerűként, egyértelműként, az épület médiában megjelenő logójaként látható. Másrészt, mivel a modern utáni reifikáció-ellenességet követően az építész faladata már az (ember)tömeg menedzselése vagy irányítása, a diagram lehetőséget teremt az összetettség minél pontosabb leírására a számszerű és információs adatok halmaza által. Ám az „adatkezelés”*

nemreferenciális, nemspecifikus és nemépítészeti objektivitása, függetlensége az individualizmus, a diszciplínafüggetlenség, a sorozatmásolatok veszélyét is magában rejt.

7. Tézis

Az építészeti tervezésbe egyfelől bekapcsolódó számos szakértő, szaktervező, designer, másfelől politikai-beruházói jóváhagyók és a nyilvánosság az építész-tervező pozíciójának mind horizontális, mind vertikális megváltozását hozta magával: az önálló, a tervezési folyamat hierarchiájának csúcsát elfoglaló építész helyét a hálózatosság és a multidiszciplináris kifelé terjeszkedés topografikus modellje váltotta. A tervezési folyamat is hibriddé válik: nem lineáris (parancsalapú, felülről irányított) folyamat zajlik, hanem kollektív döntések sorozata, melynek magába kell foglalnia a száraz racionális műszaki, gazdasági, stb. paramétereket és az egyediséghez vezető félig-művészi intenciót is.

A dekonstruktív „absztrakt elitizmus” egyfajta demokratikus tervezői hálózattá alakult át: a forradalminak tekinthető (és legalábbis részben utópiához kapcsolt) papír-építészeti vagy művészi pozíció megkülönböztetettsége, konceptualizmusa, autonómiája semlegesebbé, „hasznosabbá” akart válni. Az építész-szerző független, kitüntetett szerepe az építési hálózat inflexiós csomópontjává alakult, befolyását nem elveszítve, csak dinamizálva. A folyamat értékelhető ingamozgásként is: míg a felvilágosodó modernitás ráció-központúságától a differencia-filozófiák a logosz kizárólagosságától mentesített fikció felé léptek el, most az ellenkező irány tűnik járhatónak. Bár inkább egy olyan irracionálizmus felé való irányultságról van szó, mely a kortárs folyamatok teljességükben való megérthetetlenségéből adódik.

8. Tézis

A téma bibliográfiája, forrásjegyzéke nemcsak az értekezés alapjául szolgált, hanem az érdeklődők további kutatását és tájékozódását is segíti.

V. Eredmény, aktualitás, haszon

A kutatás eredménye a **nemzetközi értelmezések** között is hiányzó okozati viszonyrendszerek átfogó feltárása és elemzése¹, illetve a hetedik fejezetben a korábbiakat összegző topográfia-konceptió bevezetése. Ez az elemzett építészeti gondolkodásmódok és módszerek modelljeként, egyedi olvasataként jelenik meg. Jelentősége abban áll, hogy a belterjes diskurzusból félig kilépve, de adekvát módon tud elemezni és értelmezni.

Részben ennek folyományaként a dolgozat külön értékét képezheti a téma magyarországi szinte teljes hiány-pótlásának megkezdése, az elméleti, nemzetközi és kulturális tájékozódás elősegítése. Az értekezés a szakirodalomhoz való hozzáférést és egyben annak értelmezését is adja, mely a **hazai diskurzus** diszciplináris határainak kereséséhez, az azokon való túllépés lehetőségéhez, ennek nyelvezetének megteremtéséhez is hozzájárulhat. Még akkor is, ha az elméleti váz a hazai építészeti számára csak (elsődleges) kapaszkodóként szolgálhat a fejlett médiakultúra, a kései kapitalizmus és a digitális technika alátámasztó ereje nélkül.

A tájékozódásban alapvető segítséget nyújthat a **bibliográfia** szövegforrás-rendszerezése, mely ugyan jelentős részben jelenleg Magyarországon nem hozzáférhető dokumentumokra utal, de a határok nélküli, digitális médiával támogatott rendszerben ez már nem jelent elérhetetlenséget. A források és az értekezés további elméleti kutatásokat alapozhat meg.

A tervezés-módszertanról való gondolkodás alapvető célja az (építészet)elmélet és a gyakorlat egymáshoz való köztelítése, egymáshoz való viszonyának vizsgálata, így a **kortárs építészeti alkotófolyamatokhoz** modellként és módszerként is jelentős adalékokkal szolgál az értekezés.

¹ Lásd a 'Between Analogue and Digital Diagrams' című írás transzatlanti sikerét. (Legjobb európai szöveg díja, Changes of paradigms in the basic understanding of architectural research, 2008, Koppenhága)

VI. Az értekezéshez kapcsolódó publikációs jegyzék

- 'Kék Bécs. A Coop Himmelb(l)au és az osztrák főváros kapcsolata', *Architectura Hungariae*, vol. 6, no. 1, 2004.
- 'Szörnytest. David Cronenberg és a Coop Himmelb(l)au, avagy a kibillentett vászon és város párhuzamos univerzumai', *Filmvilág*, vol. 48, no. 12, 2005, pp. 37-38.
- 'A dekonstrukció fogalmának értékelése 20 év távlatából. Kritikai módszertan filozófiától építészetig', *Építés-Építészettudomány*, vol. 36, no. 3-4, 2008, pp. 251-269.
- 'Cím nélkül. Libeskind-hiányok Berlinben', in Kerékgyártó, B (szerk.), *Berlin átváltozásai. Város, építészet, kultúra*, Typotex, Budapest, 2008, pp. 315-338.
- 'Múltak között. Libeskind és Sachsenhausen', in Széplaky, G (szerk.), *A zsarnokság szépsége. Tanulmányok a totalitarizmus művészetéről*, Kalligram, Pozsony, 2008, pp. 215-224.
- 'Between Analogue and Digital Diagrams', *ARCC Journal*, vol. 5, no. 2, 2008, pp. 10-23.
- 'Diagramfestészet, avagy mégis mi az ördög köze van Baconnek az építészethez?', *Debreceni Disputa*, vol. 7, no. 1, 2009, pp. 37-42.
- 'Daniel Libeskind: Három építészeti lecke. Zarándoklat az abszolút építészetért', fordítás, bevezető, jegyzetekkel való kiegészítés, *Utóirat. A Régi-új Magyar Építőművészet melléklete*, vol. 9, no. 1, 2009, pp. 5-13.
- 'Kis lépésekben, digitális úton', *Utóirat. A Régi-új Magyar Építőművészet melléklete*, vol. 9. no. 2, 2009, pp. 35-36.
- 'Terminátor kontra Terminátor. Digitalizálódó világ-kép', *Filmvilág*, vol. 52, no. 7, 2009, pp. 40-43.

- 'Hogyan lett a Folding, avagy ezredvégi építészetelmélet Cache mestermunkájának tükrében', *Utóirat. A Régi-új Magyar Építőművészet melléklete*, vol. 9. no. 3, 2009, pp. 22-33.
- 'Építészeti gondolkodás az analóg és a digitális világ határán. Felvetések a Folding kulcsszerepe kapcsán', *Építés-Építészettudomány*, vol. 37, no. 3-4, 2009, pp. 383-387.
- 'Diagram: Rajz és elmélet után', in Kalmár, Csomós & Csáki (szerk.), *15th „Building Services, Mechanical and Building Industry days”*, Debreceni Egyetem, Debrecen, 2009, pp. 406-413.
- 'Peter Eisenman és a vér nélküli horror I-II.', *Debreceni Disputa*, vol. 7, no. 10, pp. 45-48, és no. 11-12, 2009, pp. 115-118.
- 'Making Design Concepts in the Nineties. Theoretical Models of UN Studio', *Periodica Polytechnica Architecture*, vol. 40, no. 2, 2009, pp. 55-63.
- 'Bernard Cache: Earth Moves: The Furnishing of Territories', könyvismertető, *Architectura Hungariae* vol. 9, no. 1, 2010.
- 'Az építészeti sajátosság és újdonság diszciplínaközi vizsgálata az ANY-konferenciasorozatban', in Kalmár, Csomós & Csáki (szerk.), *16th „Building Services, Mechanical and Building Industry days”*, Debreceni Egyetem, Debrecen, 2010, pp. 421-428.
- 'Counter-attraction, or, how to Mies-read architectural history for our own purposes' in MH Maia & M Simon (szerk.), *Approaches to Modernity*, 2011. (Megjelenés előtt)
- 'Disciplinarity 2.0. Architectural topography between criticality and pragmatism', *Periodica Polytechnica Architecture*, 2011. (Megjelenés előtt)